

ПРОТОКОЛ

сорок першого засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму

м. Київ, Держфінмоніторинг

21 грудня 2016 року

Засідання проводив директор Департаменту координації системи фінансового моніторингу Гаєвський І.М.

За результатами обговорення питань порядку денного вирішили:

Взяти до відома інформацію Держфінмоніторингу, Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та інших учасників засідання Робочої групи щодо узгодження спільної позиції з наступних питань.

Питання 1. Чи потрібний дозвіл керівництва суб'єкта первинного фінансового моніторингу на укладання договору з Посольством іноземної держави?

Відповідно до підпункту «б» пункту 2 частини п'ятої статті 6 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний встановлювати з дозволу керівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу ділові відносини з національними, іноземними публічними діячами та діячами, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, їх близькими особами або пов'язаними з ними особами.

Водночас слід зазначити, що дана норма Закону не розповсюджується на Посольство іноземної держави.

Разом з тим, згідно з частиною сімнадцятою статті 9 Закону суб'єкти державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, можуть встановлювати особливості ідентифікації та/або верифікації клієнтів (представників клієнтів), вивчення клієнтів, уточнення інформації про клієнтів для відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу залежно від специфіки їх діяльності

та/або ризиків клієнтів.

Отже, нормативно-правовими актами суб'єктів державного фінансового моніторингу може визначатися окремий порядок встановлення відносин між клієнтом та суб'єктом первинного фінансового моніторингу під час надання фінансових або інших послуг залежно від специфіки діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу та/або ризиків клієнтів.

Питання 2. Чи підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу з боку страхової компанії сплата нею страхової (перестрахової) премії іншій страховій компанії на суму, що дорівнює або перевищує 150 000 грн.?

Згідно з вимогами статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень та має одну або більше ознак, зокрема, одержання (сплата, переказ) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи перестрахової премії), крім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Таким чином, Законом чітко визначено, що окрім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, у всіх інших випадках, фінансові операції щодо одержання (сплати, переказу) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи перестрахової премії) у розмірі, що передбачений частиною першою статті 15 Закону, підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, в тому числі, у разі сплати страховою компанією страхової (перестрахової) премії іншій страховій компанії, при чому зі сторони кожної страхової компанії, яка є учасником зазначеної операції.

Питання 3. Чи підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу з боку суб'єкта первинного фінансового моніторингу отримання ним страхового (перестрахового) відшкодування від іншого суб'єкта первинного фінансового моніторингу на суму, що дорівнює або перевищує 150 000 грн.?

Згідно з вимогами статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень та має одну або більше ознак, зокрема, проведення страхової чи перестрахової виплати або страхового чи перестрахового відшкодування або виплати викупної суми, крім зарахування чи списання коштів на/з рахунки (рахунків) державних позабюджетних фондів.

Отже, відповідно до Закону отримання страхового (перестрахового) відшкодування не підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу з боку отримувача.

Питання 4. Чи підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу операція

перерахування страховиком, кінцевий бенефіціарний власник якого публічний діяч, благодійного платежу в благодійний фонд – неприбуткову організацію, кінцевий бенефіціарний власник якої також публічний діяч?

Відповідно до пункту 1 частини другої статті 5 Закону страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери є суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

На підставі частини другої статті 6 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, в процесі, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення, зокрема з використанням засобів автоматизації.

Водночас, фінансовою операцією в розумінні Закону є будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу (пункт 47 частини першої статті 1 Закону).

Згідно із пунктом 21 частини першої статті 1 Закону до клієнтів віднесено будь-яких осіб, які звертаються за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу або користуються послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Приймаючи до уваги вищезазначені норми законодавства, на засіданні Робочої групи було визначено, що страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу, зобов'язані забезпечувати виявлення фінансових операцій лише у разі надання послуг у сфері страхування.

Водночас, під час узгодження остаточної редакції протоколу 41 засідання Робочої групи, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, були внесені окремі пропозиції та зауваження щодо результатів розгляду даного питання, які потребують додаткового обговорення.

Враховуючи вищенаведене, зазначене питання буде повторно включено до порядку денного чергового засідання Робочої групи.

Питання 5. Чи можливе підключення суб'єктів первинного фінансового моніторингу (небанківських фінансових установ) до Єдиної національної системи електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID для отримання ідентифікаційних даних про своїх клієнтів.

Національний банк України відповідно до статей 7, 15, 56 Закону України «Про Національний банк України» та на виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затвердженої постановою Національного банку України від 18.06.2015 № 391, розробляє та впроваджує банківську технологію з дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб клієнтів банків України, якою є система BankID, для отримання ними послуг на

Єдиному державному порталі адміністративних послуг або від суб'єктів надання адміністративних послуг та доступу користувачів до інформаційно-телекомунікаційних систем державних органів.

Положення про Єдину національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID затверджено постановою Національного банку України від 30.08.2016 № 378.

На сьогодні Національним банком України започатковується робота щодо налагодження функціонування Єдиної національної системи електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID, водночас можливості підключення суб'єктів первинного фінансового моніторингу (небанківських фінансових установ) до даної системи на даний час не передбачено.

Питання 6, 7. Перспективи проведення ідентифікації, верифікації клієнта за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку, а також бездокументарної (без необхідності зберігання копій документів) ідентифікації, порядок отримання та зберігання суб'єктом первинного фінансового моніторингу документів щодо ідентифікації клієнта, первинна ідентифікація та верифікація якого проводилась третьою стороною.

Згідно з частиною сімнадцятою статті 9 Закону суб'єкти державного фінансового моніторингу, які відповідно до цього Закону виконують функції державного регулювання і нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, можуть встановлювати особливості ідентифікації та/або верифікації клієнтів (представників клієнтів), вивчення клієнтів, уточнення інформації про клієнтів для відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу залежно від специфіки їх діяльності та/або ризиків клієнтів.

Водночас, частиною п'ятою статті 9 Закону встановлено, що порядок доручення фінансовими установами третім особам здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта може визначатися нормативно-правовими актами суб'єктів державного фінансового моніторингу, які відповідно до Закону виконують функції державного регулювання та нагляду за відповідними фінансовими установами.

Отже, Робочою групою рекомендовано суб'єктам первинного фінансового моніторингу звернутися до відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу для вирішення зазначених питань.

Питання 8. Встановлення держав, які підтримують терористичну діяльність, підпадають під санкції, ембарго або аналогічні заходи відповідно до резолюцій Ради Безпеки ООН та/або законодавства України, з метою виконання суб'єктами первинного фінансового моніторингу вимог наказу Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення».

Враховуючи той факт, що встановлення держав, які підтримують терористичну діяльність, підпадають під санкції, ембарго або аналогічні заходи відповідно до резолюцій Ради Безпеки ООН та/або законодавства України належить до сфери зовнішніх відносин країни, Держфінмоніторингом надіслано офіційний запит до Міністерства закордонних справ України, як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх відносин, щодо дії санкційних механізмів Ради Безпеки ООН.

Міністерством закордонних справ України листом від 23.12.2016 № 414/17-194/010-2075 надано наступне роз'яснення щодо вищезазначеного питання.

На підставі глави VII Статуту ООН Рада Безпеки може приймати примусові заходи для підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки. Відповідно до статті 41 глави VII Статуту ООН санкційні заходи включають широкий перелік варіантів примусу, не пов'язаних з використанням збройних сил. За період з 1966 року Рада Безпеки ввела 26 режимів санкцій щодо таких держав: Південна Родезія, Південна Африка, Югославія, Гаїті, Ірак, Ангола, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Еритрея, Ліберія, Демократична Республіка Конго, Кот д'Івуар, Судан (двічі), Ліван, Корейська Народно-Демократична Республіка, Іран, Лівія (двічі), Гвінея-Бісау, Центральноафриканська Республіка, Ємен, Південний Судан, а також щодо організації «Аль-Каїда» і руху «Талібан» (двічі).

Санкції Ради Безпеки можуть приймати різні форми, в залежності від їхньої мети. Примусові заходи варіюються від всеосяжних економічних і торгових санкцій до більш цілеспрямованих заходів, таких як ембарго на поставки зброї, заборони на поїздки, фінансові обмеження і обмеження на торгівлю сировинними товарами. Рада Безпеки вводить санкції з метою забезпечення мирних перехідних процесів, запобігання антиконституційним перетворенням, стримування тероризму, захисту прав людини і заохочення режиму нерозповсюдження.

Примусові заходи є найбільш ефективними в плані підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки в тих випадках, коли вони здійснюються в рамках комплексної стратегії, що включає підтримку миру, миробудівництво і миротворчість.

Всупереч уявленню про те, що санкції носять каральний характер, значна частина режимів санкцій призначені для надання підтримки урядам і регіонам, які прагнуть до здійснення мирних перехідних процесів. Як приклади такого підходу можна навести режими санкцій щодо Лівії і Гвінеї-Бісау.

В даний час діє 13 режимів санкцій, спрямованих на підтримку політичного врегулювання конфліктів, ядерного нерозповсюдження і боротьби з тероризмом. Кожен режим санкцій здійснюється під керівництвом певного комітету з санкцій, очолюваного одним з непостійних членів Ради Безпеки. На підтримку комітетів з санкцій діють 9 різноманітних груп зі спостереження.

Діючі режими санкцій Ради Безпеки ООН:

Комітет Ради Безпеки, створений відповідно до резолюцій 751 (1992) та 1907 (2009), стосовно Сомалі і Еритреї.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1267 (1999), 1989 (2011), 2253 (2015) стосовно ІДІЛ (Даїш), «Аль-Каїді» і пов'язаних з ними особам, групам, підприємствам і організаціям.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1518 (2003) стосовно Іраку.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1533 (2004) стосовно Демократичної Республіки Конго.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1591 (2005) стосовно Судану.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1636 (2005) стосовно Лівану.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1718 (2006) стосовно КНДР.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1970 (2011) стосовно Лівії.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 1988 (2011) стосовно організації «Талібан».

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 2048 (2012) стосовно Гвінеї-Бісау.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 2127 (2013) стосовно Центральноафриканської Республіки.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 2140 (2014) стосовно Ємену.

Комітет Ради Безпеки, заснований резолюцією 2206 (2015) стосовно Південного Судану.

Безпосередньо за порушення норм режиму ядерного нерозповсюдження санкції встановлені стосовно КНДР.

Кульмінаційною точкою дипломатичних зусиль щодо досягнення всеосяжного, довгострокового і належного вирішення іранської ядерної проблеми стало прийняття 14 липня 2015 року Китаєм, Францією, Німеччиною, Російською Федерацією, Сполученим Королівством, Сполученими Штатами і Високим представником Європейського союзу із зовнішньої політики (групою ЕЗ / ЕС + 3) та Ісламською Республікою Іран Спільного всеосяжного плану дій (СВПД).

20 липня 2015 року Рада Безпеки одногосно ухвалила резолюцію 2231 (2015), в якій було схвалено СВПД. Рада Безпеки підтвердила, що підписання СВПД ознаменувало собою ключове зрушення в розгляді іранської ядерної проблеми, заявила про своє прагнення побудувати нові відносини з Іраном на основі виконання СВПД і довести розгляд цього питання до задовільного завершення.

Рада Безпеки підтвердила, що реалізація СВПД в повному обсязі сприятиме зміцненню впевненості в виключно мирному характері іранської

ядерної програми, і звернула особливу увагу на те, що СВПД сприяє розвитку нормальних економічних і торговельних зв'язків і співробітництва з Іраном.

У резолюції 2231 (2015) скасовуються положення попередніх резолюцій Ради Безпеки з іранської ядерної проблеми і встановлюються конкретні обмеження, які поширюються на всі держави без винятку. Відповідно до статті 25 Статуту Організації Об'єднаних Націй держави - члени зобов'язані виконувати рішення Ради Безпеки.

Моніторинг виконання санкцій щодо фізичних та юридичних осіб, причетних до здійснення, заохочення та фінансування терористичних акцій, ведеться в рамках Комітету Ради Безпеки стосовно ІДІЛ (Даїш), «Аль-Каїди» і пов'язаних з ними осіб, груп, підприємств і організацій, який був заснований резолюцією 1267 (1999), 1989 (2011), 2253 (2015), та Комітету Ради Безпеки стосовно організації «Талібан», який був заснований резолюцією 1988 (2011).

Водночас слід повідомити, що у США запроваджено офіційний перелік держав - спонсорів тероризму (**State Sponsors of Terrorism**), у який внесені держави, які надають підтримку актам міжнародного тероризму.

Складання списку почалося 29 грудня 1979 року. У різний час до нього вносилися такі держави:

Сирія (внесена 29 грудня 1979 року).

Ірак (внесений 29 грудня 1979 року, виключений 25 вересня 2004 року).

Лівія (внесена 29 грудня 1979 року, виключена 15 травня 2006 року).

Південний Ємен (внесений 29 грудня 1979 року, виключений 1990 року після об'єднання з Єменом).

Куба (внесена 1 березня 1982 року, виключена 28 травня 2015 року).

Іран (внесений 19 січня 1984 року).

КНДР (внесена у 1988 році, про намір виключити повідомлено 26 червня 2008 року).

Судан (внесений 12 серпня 2013 року).

Таким чином, Робочою групою рекомендується суб'єктам первинного фінансового моніторингу взяти до уваги роз'яснення Міністерства закордонних справ України під час виконання вимог наказу Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення».

Питання 9, 10. Внесення змін до Критеріїв ризику для фінансових операцій, які можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення щодо послуг, які стосуються купівлі-продажу цінних паперів, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення».

Процедура підготовки, в тому числі, внесення змін до нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, а також інших органів, акти яких відповідно до законодавства підлягають державній реєстрації, до складу яких відноситься наказ Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення», визначена, Порядком подання нормативно-правових актів на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та проведення їх державної реєстрації, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5 (далі – Порядок).

Відповідно до пункту 2.2 Порядку при розробці нормативно-правового акту слід виходити з необхідності правового регулювання управлінської діяльності суб'єкта нормотворення.

Інформація про необхідність та мету прийняття нормативно-правового акту зазначається у преамбулі до розпорядчого документа, яким він затверджується (пункт 2.6 Порядку).

Крім того, на підставі пункту 3.7 розділу III Порядку разом з нормативно-правовим актом для державної реєстрації подається пояснювальна записка, у якій обов'язково:

стисло викладається суть проблеми, на розв'язання якої спрямовується акт, і причини її виникнення;

наводяться дані, що підтверджують необхідність правового врегулювання проблеми;

розкривається мета, якої планується досягти з прийняттям акта, та механізм його реалізації, а також суть найважливіших положень проекту.

Таким чином, з урахуванням наведеного, Робочою групою рекомендовано ініціаторам змін до Критеріїв ризику для фінансових операцій, які можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення щодо послуг, які стосуються купівлі-продажу цінних паперів, надати до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також Держфінмоніторингу інформацію, необхідну для підготовки відповідних змін.

Питання 11. Чи необхідно аудиторам встановлювати та використовувати в своїй діяльності критерії ризику для усіх інших операцій, які наведені в Додатку 2 наказу Міністерства фінансів України від 08.07.2016 № 584 «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Наказ).

Наказ розроблений відповідно до частини третьої статті 6, статті 11, частини першої статті 16 Закону та з метою виконання суб'єктами первинного

фінансового моніторингу законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення щодо здійснення ними класифікації своїх клієнтів та виявлення фінансових операцій, що мають ризик та можуть підлягати внутрішньому фінансовому моніторингу відповідно до статті 16 Закону.

Пунктом 2 Наказу передбачено, що критерії використовують у своїй діяльності, зокрема, такі суб'єкти первинного фінансового моніторингу, як аудитори та аудиторські фірми.

У Додатку 2 Наказу визначені критерії ризику для фінансових операцій, що можуть мати ризик легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Разом з тим, абзацом четвертим пункту 1 розділу VI Наказу встановлено, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу самостійно визначає, які критерії ризику (крім критеріїв, передбачених Законом, нормативно-правовими актами відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу) використовуються ним під час встановлення ділових (договірних) відносин, а які - у процесі подальшого обслуговування клієнтів з урахуванням вимог та рекомендацій, визначених суб'єктом державного фінансового моніторингу, що здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідного суб'єкта.

Отже, жодних обмежень та виключень щодо використання аудиторами та аудиторськими фірмами критеріїв ризику для фінансових операцій, наведених в Додатку 2 Наказу, не передбачено.

Питання 12. Які саме фінансові операції аудитори мають відносити до ризикових: власні фінансові операції з клієнтом чи фінансові операції клієнта з іншими аудиторами?

Відповідно до підпункту «г» пункту 7 частини другої статті 5 Закону аудитори, аудиторські фірми є спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Частиною першою статті 8 Закону встановлено, що виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується, зокрема, аудиторами, аудиторськими фірмами у разі, якщо вони задіяні у фінансовій операції для свого **клієнта** щодо:

- купівлі-продажу нерухомості;
- управління активами клієнта;
- управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах;
- залучення коштів для утворення юридичних осіб, забезпечення їх діяльності та управління ними;
- утворення юридичних осіб, забезпечення їх діяльності (включаючи аудит)

чи управління ними, а також купівлі-продажу юридичних осіб (корпоративних прав).

Водночас, згідно з пунктом 21 частини першої статті 1 Закону клієнт - будь-яка особа, яка, зокрема:

звертається за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу;

користується послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Відповідно до абзацу 10 пункту 5 розділу VI Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 22 грудня 2015 року № 1160 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15 січня 2016 р. за № 63/28193, аудитори, аудиторські фірми, суб'єкти господарювання (фізичні особи – підприємці), що надають послуги з бухгалтерського обліку, забезпечують виявлення фінансових операцій між замовником аудиторської або бухгалтерської послуги і його контрагентами та проводять їх реєстрацію і повідомляють Держфінмоніторинг, якщо у суб'єкта виникають підозри, які ґрунтуються на ознаках, визначених статтею 16 Закону.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

І.М. Гаєвський

ПОГОДЖЕНО

**Заступник Голови
Держфінмоніторингу**

В.П. Зубрій